

На нашу думку, окрім аргументу про те, що ЦК України має вищу юридичну силу, необхідно також брати до уваги й той факт, що корпоративні права мають свою особливу природу. При чому необхідно враховувати те, що корпоративні права це не просто об'єкт права власності, але й сукупність прав, через які здійснюється управління товариством, шляхом голосування на зборах відповідно до реєстру зареєстрованих акціонерів.

Список використаних джерел

1. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право та міжнародне приватне право». К., 2010. 35с.
2. Крат В. І. Науковий висновок щодо управління часткою в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. Мала енциклопедія нотаріуса. 2012 № 4 С. 11–18.
3. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України № 3480–IV від 23.02.2006 року № 31. Ст. 268.
4. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах . Львів : Край, 2009. 406с.
5. Печений О. П. Деякі аспекти спадкування прав щодо юридичних осіб. Вісник академії правових наук України. 2012. № 4. С. 172–184.
6. Васильєва В. А. Корпоративне право як об'єкт спадкових прав. Актуальні проблеми вдосконалення. 2010. С. 109–113.
7. Єсауленко Н. В. Корпоративні права як предмет спадкового договору. Ів.-Франківськ, 2013. С. 98–101.

Осташ М.

*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету.*

*Науковий керівник: д.і.н., доцент, професор
кафедри теорії та історії держави і права ТНЕУ
Грубінко А.В.*

ОСОБЛИВОСТІ КОЛОНАТУ В ДАВНЬОРИМСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Актуальність теми. Римська імперія – це величезна держава, яка простягнулася від Британії на Півночі до пустелі Сахара на Півдні, її кордони проходили по Рейну, Дунаю Євфрату. На початку існування Римської імперії відбуваються значні зміни в державній, політичній, економічній, соціальній сфері римського суспільства, зумовлені становленням імператорської влади та розпадом рабовласницького суспільства роблять не вигідною рабську працю і поступово змінюють її на колонат. Проте, ні час появи колонату, ні його історичне походження, ні ступінь взаємозв'язку з колонатом в Африці та Азії до цього часу достеменно не з'ясовані. Саме тому, дослідження сутності колонату як перехідної форми в Римській державі є надзвичайно актуальним і потребує подальших наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу. Варто відзначити, що зародження колонату, на думку більшості дослідників римського права, припадає на період

Республіки. У I ст. до н. різко скоротився приплив рабів, до того ж рабська праця ставала неефективною.

Нескінченні війни із сусідніми державами підірвали дрібне селянське господарство, яке становило основу військової могутності Риму. Жорстка експлуатація, виснажлива праця, нелюдські умови життя і побуту, масові старту зумовили високу смертність серед рабів і низьку народжуваність. Водночас поява нових промислів, розширення і без того величезних територій, зростання земельних наділів, обробляти які було нікому, змушують великих землевласників шукати нові форми господарювання : вони починають розуміти, що більш вигідно здавати свої землі дрібними ділянками вільним орендарям - так званим колонам [3,с.23].

У деяких провінціях, наприклад в Єгипті й Азії, відносини колонату існували вже давно, вони лише усядковані Римом.

Термін колонат (coionatus) походить від латинського слова colonus. Колоном спочатку називали будь-яку вільну людину, яка самостійно обробляє поле. Із часом слово колон набуває іншого значення - не власник, а наймач або орендар земельної ділянки. Зберігалось також і попереднє значення, коли колон - власник.

Із середини I ст. здача землі в оренду стала доволі популярним явищем. Колонатні відносини не стояли на місці, тому почали розрізняти дві категорії колонів:

- 1) місцеві жителі, які обробляли землю своєю працею;
- 2) міські жителі, які посиляли своїх рабів працювати на полях великих землевласників [5,с.180].

Варто зазначити, що в складі колонату виокремлювалося декілька категорій чи ступенів колонів. Цього неможливо було уникнути, оскільки колонат склався незалежно від будь-якого впливу і регламентації законодавчої влади. Колонат не був цілісним і сталим інститутом. Під однією загальною назвою розвивалося декілька соціальних станів, які могли відрізнятися один від одного. Вони відрізнялися і за епохами, і за провінціями, часто навіть в середині того ж самого маєтку, з огляду на походження колонів і за силою приватних договорів і угод.

Отже, можемо стверджувати, що термін colonus поступово змінив своє значення. Не тільки в період Республіки, а й за Принципат colonus - це орендар чужої землі юридично незалежний від орендодавця, з якого його пов'язують лише договірні відносини. У період Імперії юридично незалежний colonus стає фігурою економічно все більш важливою для господарського життя Риму. Розвиток колонатних відносин свідчить про те, що незалежні колони поступово потрапляють у фактичну залежність від землевласників, а згодом і у юридичну залежність. Це зумовлено, зокрема, тим, що дрібні землевласники не могли ефективно конкурувати з великими землевласниками, де використовувалися практично безкоштовна рабська праця, виникали борги. Боржник передавав свій наділ кредиторю у власність для оплати боргу. Кредитор, зазвичай великий земле- і рабовласник, не особливо потребував цього наділу землі, тому повертав його попередньому власнику, але ж вже в держання. Надалі користування землею було пов'язане зі сплатою натурального чи грошового боргу, подекуди із виконанням тих або інших робіт держателем на користь юридичного власника землі. Також було

орендні відносини між землевласником і колоном. У ті часи орендарі й орендодавці ще були юридично незалежними, тому договір між ними міг бути розірваним. Землевласник міг лише стягнути недоїмку звичайним цивільним порядком. Зрозуміло, що фактично така недоїмка значною мірою зв'язувала колонів, а становище їх було здебільшого досить тяжким [1, с. 211].

Оренда виявилася вигідною обом сторонам. Колони прагнули забезпечити сім'ю харчуванням і виплатити орендну плату, тому добре обробляли землю, збирали високі врожаї. Їхня праця була продуктивнішою в порівнянні з рабською. Колонат швидко розвивався. Проте орендарями зазвичай ставали найбільш вразливі верстви населення, в яких не було достатніх засобів для успішного оброблення землі. Землевласники надавали їм позики за таких умов, щоб вони не могли погасити їх своєчасно. Ускладнювали становище часті неврожаї. Зокрема, джерелом поповнення чисельності колонів ставали вільновідпущеники, позбавлені власних земельних наділів.

Такий фактичний зв'язок із часом перетворився на юридичних. Загальна тенденція абсолютної монархії до прикріплення різних класів до їхньої професії, позначається і тут.

Висновки. Таким чином, доходимо до висновку, що колонат – це форма виробничих відносин між великим землевласником і безпосереднім виробником – колоном, яка набула досить широкого розповсюдження в Римській імперії.

Список використаних джерел

1. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. ; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.
2. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібн-те вид., допов. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
3. Підпригора О., Харитонов Є. Римське право: підруч. 2 вид. Київ: Юрінком-Інтер. 2009. 528 с.
4. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу. Навч. пос. Львів: «Світ», 2013. 216 с.
5. Харитонов Е.О. Римське приватне право: конспект лекцій, практикум. Харків: Одиссей, 2010. 272 с.

*Поливко І.М.
студента магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
цивільного права і процесу ТНЕУ
Зайцева-Калаур І.В.*

ОДНОСТОРОННЯ ВІДМОВА ВІД ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ ЯК СПОСІБ САМОЗАХИСТУ ПРАВ ЙОГО СТОРІН

Національне законодавство, закріплюючи у ст. 19 ЦК України [1] положення про самозахист визначає цю правову категорію як застосування особою не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним